

Lucie
Hlavinková

Svátek hada

*Historický román o síle přátelství tam,
kde zmizela lidskost*

motto

Svátek hada

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.motto.cz

www.albatrosmedia.cz

motto

Lucie Hlavinková

Svátek hada – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Lucie
Hlavinková

Svátek hada

motto

Fotografie na předsádkách pocházejí z osobního archivu Jiřího Hečky.

© Lucie Hlavinková, 2024

Cover illustrations © Depositphotos

ISBN tištěné verze 978-80-267-2643-2

ISBN e-knihy 978-80-267-2684-5 (1. zveřejnění, 2024) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-267-2685-2 (1. zveřejnění, 2024) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-267-2683-8 (1. zveřejnění, 2024) (ePDF)

Tato kniha je z velké části založená na skutečných událostech, přesto se stále jedná o beletrii a některé postavy i děj jsou čistě fiktivní.

Postava Michala je volně inspirována životním příběhem pana Michala Hečky, majora v.v., rodáka z Podkarpatské Rusi, který mi byl vyprávěn jeho synem, architektem Jiřím Hečkou. Měla jsem vzácnou příležitost se s panem Michalem Hečkou (ročník narození 1924) osobně setkat v Kunštátě, jeho bydlišti.

Další dvě postavy, Helena a Roman, jsou smyšlené, ale jejich příběhy jsou také z velké části založené na skutečných životech mnoha československých občanů (Helena Frischeřová, Gertruda Arosevová, rozená Freundová, Michal Kričfaluši, Jan Demčík a další).

Na jejich osudy nikdy nesmíme zapomenout.

Vřelé poděkování patří panu Jiřímu Hečkovi, bez něhož by tato kniha nevznikla, a mému otci, Jiřímu Skálovi.

Lucie Hlavinková

80. léta 20. století

Jan seděl nad krabicí se zaprášenými fotkami a cítil, jak mu v uších hučí zrychlený tep, jakmile pochopil, na co se to vlastně dívá. Když mu dcery matčiny sestřenice zavolaly, že by potřebovaly pomoci vyklidit byt pratety Reginy, tedy svojí babičky, chtěl se nejdřív vymluvit, že nemá čas. Ale pak si uvědomil, že další příležitost už možná nikdy nedostane.

Příležitost poznat, kým doopravdy byli jeho rodiče.

A teď tu svírá v ruce fotku, na níž je jeho matka ve svatebních šatech, jenomže muž vedle ní rozhodně není jeho otec. Tvář toho muže je tu i na mnohých kresbách a skicách. Bezpečně poznal, že je kreslila jeho matka, zná její styl, často malovala portréty úplně cizích žen a on několikrát viděl, jak si u toho utírá slzy. Tady na té fotce je velice mladá, vypadá dojemně zamilovaně a tvář toho muže je pohledná. Ucítil, jak se mu roztrásl ruce. Byl překvapený, rozrušený a dychtivý zjistit, co se za tím vším skrývá.

Odjakživa tušil, že jejich rodina není jako ostatní, přestože se jeho rodiče usilovně snažili o co největší nenápadnost. Už jen jméno, jaké mu dali – Jan Dvořák. Vždyť je to snad to nejobyčejnější jméno, jaké jen může existovat. Až na to, že jeho otec si vzal matčino příjmení, což bylo velmi neobvyklé.

Rodiče také mluvili jakousi cizí řečí, když nechtěli, aby jim rozuměl. Myslel si, že je to ruština, a těšil se do školy nejen proto, že se tam naučí číst a psát, ale také proto, že se naučí rusky a konečně odhalí, co za tajnosti si říkají. Jenomže i když později rusky uměl, jeho slovní zásoba se omezovala na slovíčka jako přehrada, budovatel, pionýr a podobně, což

mu příliš nepomohlo. Ta řeč, kterou se rodiče bavili, navíc vůbec nebyla ruština...

A dědeček! Když byl Jan ještě malý, dědeček často rád vyprávěl o jakési tajemné zemi s divokou přírodou a obyvatelstvem se starodávnými zvyky. Jako klukovi mu to dost splývalo s indiánkami a starými rodokapsy, zděděnými po dětech maminčiny sestřenice.

Ne, jeho rodina rozhodně nebyla jako všechny ostatní. Dobře si pamatuje, jak se styděl za otce, který každé jídlo zhltnul zarážející rychlostí, a to i před cizími lidmi. Navíc zásobu potravin doma neustále kontroloval, nic nesmělo nikdy chybět. Jan si zřetelně pamatoval, jaký šok zažil, když začal po škole chodit do rodin svých kamarádů a uvědomil si, čím vším se jeho rodiče liší. Otec i matka měli v očích něco nepopsatelně tesklivého. A strach.

Hodně lidí se bálo, i ostatní kluci věděli, že některé věci zaslechnuté doma se prostě ve škole neříkají. Ale jeho rodiče se báli mnohem víc. Pak ho napadlo, jestli nebyli náhodou ve vězení. U nich v pohraničí to nic tak výjimečného nebylo, žila tam různá sorta lidí. Jednou Jan sebral veškerou odvahu a zeptal se na to dědečka, který býval odjakživa jeho velký spiklenec. Na výraz jeho tváře do smrti nezapomene.

„Na to už se nikdy neptej,“ zavrtěl dědeček pomalu hlavou a stiskl mu rameno tak silně, že se mu málem udělala modřina.

Ne, jeho rodina rozhodně nebyla normální. A teď tu sedí nad starými fotkami, srdce mu buší a on ví, že se nemá koho zeptat. Snad jedině kdyby zkusil zavolat Jindrovi. Jindra byl synem téměř jediných přátel jeho rodičů, kteří žili na Moravě. Jako kluci spolu hodně kamarádili, jejich rodiny se často navštěvovaly. Jindra by snad něco věděl mohl.

Mohl by vědět něco o tom, kdo ve skutečnosti byli jeho rodiče.

Helena byla nejdřív vážná a tichá dívka, to když v ní ještě doznívala ztráta matky. Později se stala divokou a svobodnou, když se začala kamarádit s těmi dvěma kluky – Michalem a Romanem, o pár let mladšími než ona.

Je možné, že jediný jarní den na svátek hada tenkrát před lety předznamenal osudy všech tří? Může setkání s hadem odhalit, co v člověku dřímá, jaká je jeho povaha a co bude určovat jeho rozhodování po většinu jeho života? Helena o tom neměla nejmenší pochybnosti, s plazy se setkala později ne-jednou, jen podobu měli lidskou...

Ten jarní den byl plný zelené trávy polonin, žlutých divokých narcisů a nebesky modrých ladoněk. Příroda tady, na Podkarpatské Rusi, kam se odstěhovala z Prahy s tatínkem, je bujná a plná barev, jako nikde jinde.

„Pozor!“ vykřikl Michal a rázně je zastavil. On i Roman měli bosé nohy, boty bylo nutno šetřit a chodit v nich jen do školy a do kostela. Helena boty měla, protože byla dcerkou českého doktora, tedy pána v očích místních, a chodit bosky se nehodilo.

Tatínkovi by její bosé nohy určitě nevadily, spíš by považoval chození naboso za zdravé, ale tím by rozhořčil hospodyně, zakládající si na jejich panském statusu, protože se od něj odvozoval i její vlastní.

„Zmije,“ šfouchl do plaza Michal klackem, který nedával z ruky. „Potvora.“

Had se neochotně pohnul, ležel v dolíku, do kterého nesvítilo slunce, musel být podchlazený.

„Je krásná,“ nadchla se Helena. Líbil se jí povrch hadího těla, pravidelně se střídající obrazce i tlumený lesk šupin.

Roman se rozzářil. „Pamatujete, co říkala vorožka? Dnes je přece svátek hada! Je svatého Jiří, copak jste si nevšimli, že se ovce vyháněly na poloniny?“

„Cože?“

„Dnešní den je kouzelný. Když tě dnes had kousne, neuštkne tě. Vyzkoušíme to?“ Hlasitě se zasmál, v očích mu zahrálo a málem už strčil ruku hadovi před hlavu.

„Jsi blázen?“ zarazil ho Michal. „Věříš vorožce? Vždyť je to baba pomatená. Vykládá kdeco. Že jsou v horách poklady, že čarodějnice kradou mléko kravám a schovávají mraky do hrnce. Nemůžeš jí věřit!“

Roman ohrnul ret. Vorožce, místní vědmě, věřit chtěl. Protože její historky ukazovaly svět takový, jaký by jej rád viděl, plný podivuhodných kouzel. Vorožka jim mockrát vypravovala příběhy, ve kterých lze porozumět řeči zvířat, když se člověk na Den svěcení vody napije z nedalekého Siněvirskeho jezera, jenom se u toho musí vyhnout čarodějnicím a čertům ze sedmasedmdesáti žup, kteří přístup k téhle vzácné schopnosti žárlivě střeží. Nebo s vážným výrazem tvrdila, že kdo si opatří znosok, první malé vajíčko slepice, může si z něj vypěstovat čerta, který mu pak bude pomáhat v hospodářství. Ale nejlepší byly příběhy o nesmírných pokladech skrývajících se v karpatských horách, v jeskyních za železnými vraty plných stříbrných tolarů, dvacetníků, šavlí a dýk vykládaných drahokamy. V takovém světě by Roman rád žil, jeho rodina byla chudá a život tvrdý. Otec věčně nebyl doma, hledal práci, kde se dalo. Kéž by Roman našel poklad nebo se stal pánem zázračných věcí, nemusel by se pak stydět za svou chudobu.

Michalova rodina na tom byla lépe, jeho otec byl podnikavější než většina místních, uměl levně kupovat a draž prodávat a také pracoval pro nový československý stát jako cestář.

Dokonce zřídil v chalupě i hospodu, tedy spíše občerstvovnu, chytře pod kopcem, aby čeští turisté, kteří sem v létě hojně jezdili, uviděli, jaký výšlap je ještě čeká a vzali zavděk jeho pohostinstvím. Romanovu rodinu živilo jen hospodářství. Nehladověli, vypěstovali si všechno sami, ale byla za tím dřina, takže čert na výpomoc by se jistě hodil.

„Tatínek mi taky říkal, že vorožce nemůžeme všechno věřit,“ pomalu zakroutila hlavou i Helena. „Říká, že její vypravování o rusalkách, vílách v polích a skřetech v zimovkách jsou zajímavá, ale to, že léčí nemluvnata svící, která zbyla z jejich křtu, mu leze na nervy.“

Helena také chtěla věřit, že jí had nemůže ublížit, ne však kvůli tomu, že je dnes jeho svátek, ale proto, že je krásný. Nic krásného jí nemůže ublížit, ne doopravdy. Krása je na světě proto, aby ji utěšovala a nahrazovala jí maminku, o tom byla pevně přesvědčená. Skoro se už na matku nepamatovala a na svou prvotní bolest z její ztráty také ne. Teď v ní sídlila bolest jiná, ne tak ostrá a všudypřítomná, spíš matná a překrytá nánosem času. Když ji sem tenkrát tatínek přivezl, chtěla si nejdříve hrát s děvčaty, jako předtím v Praze, ale ta se držela doma, u svých matek, a ona si kvůli tomu, že matku nemá, připadala divná a zavržená. S Michalem a Romanem byla lepší zábava. Kluci sice měli doma plno povinností, ale vždy si našli čas, aby lítali po horách, chytali v průzračné řece pstruhy a raky, cpali se malinami a borůvkami, kterých tu bylo nekonečné množství, škádlili starého Žida Lefkowitze, který se kvůli všemu neobyčejně rychle rozčílil a pak poskakoval kolem chalupy a hlasitě nadával. A samozřejmě rád poslouchali vorožčiny příběhy, když jí přinesli nasbírané byliny, za něž jim vyplatila odměnu v podobě karamelových bonbonů, ve vesnici jinak nevidaných, které ji naučila vyrábět jedna Polka.

Vorožka se na Helenina otce nejdříve dívala nevraživě, ale rychle pochopila, že ji o výdělek nepřipraví. Doktor se

věnoval hlavně práci v protituberkulózní lize a očkování, měl malý příjem od státu a chápal, že mezi vesničany peníze nejsou, lékaře si mohl dovolit málokdo. Místním byl zpočátku podezřelý – proč by doktor, tedy pán, který měl praxi v Praze, přijel za nimi sem na konec světa? Helena tenkrát zaslechla v místním mahazynu, kam šla nakoupit s hospodyní, že její tatínek je tu ve vyhnanství, protože se zapletl do andělíčkářské aféry. Nerozuměla slovu vyhnanství, aféra ani andělíčkář, i když zrovna tohle slovo se jí líbilo. Zeptala se tedy hospodyně. Ta však zrudla, popadla ji za ruku a vytáhla ji z obchodu ven.

„Au!“ protestovala Helena.

„To jsou lidi!“ odplivla si hospodyně, ale nevysvětlila jí nic.

„Tatínku, jsme tady proto, že z maminky je anděl?“ zeptala se pak večer otce, protože neměla ráda nedořešené záhady.

Tatínek se nadechl a na chvíli zavřel oči. „Ano,“ odpověděl a jeho hlas zněl tak smutně, že Helena okamžitě zalitovala, že se vůbec ptala. Ale teď už bylo pozdě a horší to snad už být nemohlo.

„A kdo to mamince udělal? Udělal z ní anděla nějaký andělíčkář?“ ptala se dál, ale srdce jí bušilo až v uších. „Proč z ní udělal anděla? Byla bych radši, kdyby zůstala s námi.“

„Kde jsi to slovo slyšela?“

„V mahazynu,“ špitla a měla čím dál větší dojem, že je něco špatně, ale tatínek se kupodivu trochu usmál.

„Z tvojí maminky je anděl, ale neudělal ho z ní žádný andělíčkář, měla těžkou nemoc, kterou nelze vyléčit. A sem jsem přijel, protože jsem to bez maminky v Praze nemohl vydržet, všude jsem ji viděl. Proto jsme tady, což je nejdál, kam to jen jde. A taky jsem asi beznadějný romantik, to je další z důvodů,“ povzdechl tatínek. „Měl jsem jako malý rád kovbojky a tady je to jako na Divokém západě.“ Helena kývala, jako že všemu rozumí, ale pravda to nebyla.

„Ty jsi taky romantička, Helenko,“ zasmál se tatínek. „Máš ráda přírodu, vid’? A hezké věci. Tak jsme romantici oba. A tady je příroda nádherná a nám je tady spolu dobře, vid’? Praha nám vůbec nechybí.“

Tatínek měl pravdu. Tehdy byla malá, město jí vůbec nechybělo. Když s ním jela občas do Chustu pro léky, připadalo jí, že je tam plno hlučících lidí a nepříjemných pachů držících se v ulicích, raději už chtěla být zpátky v horách. Byla romantička, protože nevěřila, že jí něco krásného může ublížit. Nebyla hloupá, byla zkrátka ještě dítě.

Tenkrát.

Později mohla být chytřejší a mohla si na romantiku dávat pozor. Měla vědět, že to nejkrásnější jí naopak může ublížit nejvíce.

„Přijďte se podívat, máme kořata,“ hlásil nadšeně ve škole Michal. Zvířata měl rád a věděl, že Roman a Helena také. On i Roman byli zvířaty obklopeni od časného rána, kdy museli hodinu před odchodem do školy vstát, aby kravám na pastvu donesli sůl, až do samého večera, kdy slunce nad poloninami barvilo oblohu do všech možných odstínů červené a fialové a havěť se musela nakrmit a napojit. Vyhlídka na kořata všechny tři příjemně naladila, a tak jim ani nevadilo, že nový pan učitel má dnes mrzutou náladu. Učitelé se střídali často, byla o ně nouze a málokterý tu vydržel delší dobu. Ne každému bylo po chuti umístění sem na východ, kam si civilizace hledala cestu jen pomalu. Spousta lidí byla negramotných, protože předchozí maďarská vláda na vzdělání místního obyvatelstva nedbala. Lidé tu chodili v oblečení, které si sami ušili, chalupy dokonce neměly ani komíny, kouř stoupal z otevřeného ohniště nahoru přes povaly. Jejich škola byla česká, chodily sem i židovské děti, jen o hodinu dříve, protože se učily hebrejsky. Michalovi nikdy nešlo do hlavy, jak se v zimě potmě dostávají do školy, protože jemu samotnému a dětem

z okolních chalup razil cestu v hlubokém sněhu tatínek, který zapřáhnul voly a doprovázel je s loučí kvůli vlkům, kteří se s hladem stahovali ke vsím.

„Tady jsou,“ odkryl Michal trochu slámy ve chlévě. Kočičí matka se na ně nejprve dívala s úzkostí, ale když na ni Roman promluvil, uklidnila se a dovolila, aby si kořata půjčili. Roman to se zvířaty vždycky uměl nejlépe, jeho otec mu důvěřoval i s býkem chovaným na maso k prodeji, ke kterému nepouštěl ani jeho starší bratry. Proto si možná Roman myslel, že si poradí i s hadem. Že na něj tichým hlasem promluví, a navíc ho bude chránit kouzlo svátečního dne. Roman tehdy ještě nevěděl, že s hady se domluvit nelze...

„Tady jsem se narodil i já,“ zatvářil se Michal tajuplně.

„Tady? Ve chlévě?“ nevěřila Helena.

„Jo. Měli jsme důležitou návštěvu, pana notáře Tomečka, a já jsem prý zrovna chtěl přijít na svět. Tak tatínek poslal maminku z chalupy pryč, aby panu notáři nebylo trapně. Sestra mamince pomohla, dlouho to netrvalo, už jsem byl pátý v řadě, a tak jsem se narodil tady na seně, volci na mě dýchali,“ zasmál se Michal.

„Jako Ježíšek v Betlémě,“ zatleskala nadšeně Helena, ale pak ji napadlo, jak se při tom všem asi musela cítit Michalova maminka, a ruce jí klesly.

Roman si toho nevšiml, protože marně přemýšlel, čím by tohle zázračné narození trumfnul. Mračil se, nic ho nenapadlo. Vrátil své kotě do pelíšku a navrhl, aby se šli podívat, jestli už by se nedaly nasbírat květy podbělu, o které měla vorožka zájem, protože jsou dobré na kašel.

Helena si všimla, že se kaboní, a chtěla ho rozveselit.

„Počkej, stůj chvíli,“ chytila jeho obličej do dlaní a palci mu uhladila husté, rozčepýřené obočí. „Už se nemrač,“ usmála se na něho.

Roman myslel, že se zblázní štěstím. Dotek jejich prstů cítil na svém čele ještě několik dní.

V létě si Helena často hrávala s panenkami z kukuřice, vybírala ten klas, který měl nejdelší vlákna, to byla princezna, tedy ona sama. Pak tu byly klasy s vlákny krátkými, štrapatými a už zčernalými, to byli Roman s Michalem. Kluci okouzleně poslouchali příběhy, které pro tyhle tři postavy vymýšlela a přehrávala je jako na divadle. Následně kukuřice nemilosrdně snědli.

Jednou si Roman nepozorovaně všechny tři panenky vzal, schoval je za košili a pak utíkal k vorožce, dychtivý a zároveň znepokojený tím, co si to přeje.

„Teto, zaklej mi je.“

„Načpak bych je zaklínala?“

„Spoj je. Udělej kouzlo,“ nedovedl Roman vysvětlit, co po ní chce, protože to sám nevěděl.

Vorožka se na něj pozorně zadívala, uviděla, jak zčervenal a jak uctivě drží klas s dlouhými, světlými vlákny.

„Jsou spojené. Rozumíš, už jsou spojené. Ukaž, dej to sem,“ sebrala mu kukuřice z ruky a pověsila je na hambalek. Roman ještě chvíli okouněl, čekal, jestli vorožka nezačne pronášet nějaká slova nebo dělat čáry, ale ta na něj za chvíli houkla, ať nezaclání. Když přišel domů, měl zlost, raději měl klasy sníst, takhle je sní vorožka a nic z toho nebude...

V Helenině paměti byly tyhle dny jako lesní jahody navlečené na stéble, sytě barevné a sladké. Obyčejné, malé a prosté, ale voňavé.

Voněly jako seno v chlévě Romanovy chalupy, když ji učil dojit krávu. Že se nesmí za struky tahat, ale je třeba si osvojit zručný pohyb rukou, mléko spíš vytlačit ven. Roman držel Heleninu ruku, aby ji trik naučil, kráva na ně hleděla zvědavě, mléko v pravidelných intervalech stříkalo do dížky. Když to Heleně konečně začalo jít, Roman se na ni smál, v modrých očích mu jiskřilo, byl šťastný, že ji má na chvíli jen pro sebe. Kráva vydechovala teplý vzduch, oba měli hlavy opřené

o její bok a zapadající slunce kreslilo na podlaze chlěva ohnivě čtverce pod místy, kde byla na střeše pootevřená okénka. Mouchy už nebzučely, nastával večer, kočky přešlapovaly na zápraží, těšily se na smetanu. Helena věděla, že o ni hospodyně bude mít starost, ale nechťelo se jí odejít, tyhle chvíle ztělesňovaly naprosto dokonalé štěstí.

Po několika letech se všechno změnilo a ona začala jezdit do Prahy.

„Ubohé dítě, roste tady jako dříví v lese,“ zaslechla Helena na chodbě, kde tajně poslouchala, rozhovor mezi tatínkem a tou krásnou, elegantně oblečenou paní, o které se před chvílí dozvěděla, že je její teta. O žádné tetě nic nevěděla, nepamatovala se na ni, ale pohled na její tvář i postavu v ní oživil nějakou dávno zasutou vzpomínku. A navíc se tahle dáma podobala mamince na fotografii ve stříbrném rámečku stojícím odjakživa u její postele. Každý večer políbila chladné sklo a každý večer zjišťovala, že jí z paměti zmizel malý kousek maminčiny podoby. Nově příchozí najednou spoustu zmizelých kousků přivezla s sebou, spolu s draze vypadajícím kufrem, na který se chudák vozka Mojše bál sáhnout svýma nepřítli čistýma rukama.

„Jsem tvoje teta, Helenko,“ řekla ta paní, jakmile vystoupila z povozu, kterým ji Mojše přivezl od vlaku z Chustu. „Příšerná cesta, švagře,“ nastavila tatínkovi tvář k polibku, jako by se viděli nejdéle před čtrnácti dny. „Sedmnáct hodin ve vlaku a pak se ještě kodrcat v tomhle,“ mávla rukou k Mojšeho kárce a apatickému koni.

„Vítám tě, Regino,“ řekl tatínek opatrně. Asi tušil, proč za ním švagrová přijela, a Helena se to dozvíдалa právě teď.

„Co by na to řekla moje sestra? Zavlčeš to ubohé dítě sem, na konec světa, do úplné divočiny!“

„Není tu žádná divočina,“ chabě namítal tatínek. „A Helenka není ubohá, je tu šťastná. A já konečně taky. Alespoň trochu.“

„Ty si o sobě rozhoduj, jak je libo. Ale uznej, že máme na Helenu také trochu nárok jako rodina. Vždyť ani neví, že má sestřenici a bratrance! A co můj otec? Kolik let svou vnučku neviděl? A to vůbec nemluví o vzdělání toho ubohého dítěte! Jakého se jí tady asi dostane? Chceš snad, aby z ní byla nějaká děvečka od krav?“

„Chodí do české školy a já ji učím, rád bych, aby z ní jednou byla také lékařka.“

Teta nespokojeně mlaskla.

Heleně se nelíbilo, že ji pořád nazývá ubohým dítětem, ale slova o sestřenici a bratraci ji zaujala. Roman a Michal měli spoustu sourozenců a bratrance a sestřenice téměř nespočítali. Ona měla dosud jen tatínka a vůbec netušila, že má širší rodinu. Dokonce dědečka!

„Helenko!“ zavolal na ni tatínek. Správně tušil, že poslouchá za dveřmi.

Helena stanula tváří v tvář ženě, která její matku znala o mnoho lépe než ona sama. Pocítila zvědavost a touhu. Tatínek o mamince vůbec nemluvil, jakékoliv otázky u něj vyvolávaly smutek a Helena se brzy naučila se příliš neptat. Ale tohle je mamincina sestra, musí toho o ní spoustu vědět. A navíc očividně ráda mluví a na Heleně jí záleží, jinak by se sem nekoдрcala takovou dálku! A jak je překrásně oblečená a jak voní. Trochu jako nějaká květina, a přece jinak, cize. Hospodyně se před ní může přetrhout, jak si Helena dobře všimla, a nazývá ji milostivou paní, to ještě nikdy nikomu neřekla, ani manželce velitele českých četníků, a ta by si tenhle titul velmi ráda nárokovala.

„Helenko, miláčku, jela bys se mnou do Prahy? V létě o prázdninách? Na měsíc bys bydlela s námi, poznala bys svou rodinu z maminciny strany, co na to říkáš? Chtěla bys?“

Teta si k ní přidřepala, nedbala, že sukni z drahého vlněného sukna vyválí po zemi, měla červeneš nalakované nehty a na rtech růž. Nic takového Helena dosud neviděla. Byla

okouzlená. Teta se jí dívala do očí a usmívala se, kolem očí se jí udělaly drobné vějířky a ve tváři nepatrný řolíček. Helena si najednou vzpomněla, že maminka měla také takový. Je to možné? Mohla si pamatovat, že jako malé děvčátko tiskla svůj prstík do toho důlku a smála se? Teta čekala na odpověď a mezitím jí shrnula vlasy z čela a zastrčila je za ucho. Helena pocítila slastné mravenčení za krkem, zdálo se jí, že se snad blahem rozpustí. Jak dlouho ji nikdo takhle nepohladil? Jak dlouho nikdo nepoužil tak důvěrné gesto, na které má právo jen rodina... Tatínek se s ní nemazlil, náklonnost vyjadřoval jen nesmělým poplácáním po zádech. Občas jí položil ruku na hlavu, ale za chvíli ji zase stáhl. Česala a myla ji hospodyně, ale ta si na žádné mazlení nepotrpěla, to Roman byl něžnější, když hřebelcoval jejich starého koně nebo vytahoval psům lopuchové kuličky ze zacuchané srsti.

„Pojedu s tebou, teto,“ přikývla Helena a vychutnala si to oslovení. Pak se rychle podívala na tatínka, jestli není smutný, že ho na tak dlouhou dobu opustí. Tatínek stál trochu prkenně, ale snažil se usmívat.

„Bude to pro ni dobré,“ řekl, jako by se snažil přesvědčit hlavně sám sebe.

„Jistě že ano!“ Teta nadšeně sepnula ruce. Pak vzala Helenu kolem ramen a odvedla ji k sobě do pokoje, aby jí ukázala, co přivezla v tom krásném kufriu. Ukázalo se, že dobrá půlka je plná oblečení po sestřenici Ludmile, která byla starší a ze šatů vyrostla. Teta přivezla také mnoho českých dětských knih. Heleně oči jen přecházely.

„Ty jsou moje?“ ptala se nevěřicně. „Můžu ty knížky půjčovat i kamarádům?“

„Jistě. Jsou tvoje, můžeš s nimi dělat, co chceš,“ přikývla teta. Pak se podívala nad délkou jejích vlasů a zapletla jí francouzský cop. Helena se opět zalykala blahem, když jí štíhlé prsty probíraly vlasy a pečlivě je uhlazovaly do pletence. Pocítila touhu nějak se tetě odvděčit.

„Chtěla bys jahody? A chceš vidět kořata? Ukážu ti je. Ukážu ti tady všechno! Roman má vycvičené psy, Sarnu a Borja, to jsi nikdy neviděla. Poslouchají ho na slovo! Nepojedeme hned pryč, víd’? Musím se rozloučit s Romanem a Michalem,“ ulekla se najednou.

„Nepojedu hned pryč, sotva jsem dojela,“ zasmála se teta. „Sedmnáct hodin! Však počkej, uvidíš.“

Pár následujících dnů Helena tetě ukázala svůj ráj, tajná místa, která znala jen ona a kluci. Teta se proměnila, nosila dámské kalhoty, které vzbuzovaly u vesničanů nefalšovaný údiv, pevné boty a rozhalenku, vždy však měla pečlivě nalíčená ústa. Obdivovala přírodu, trhala velké kytice květů a rozněžňovala se nad mláďaty. Ale celou dobu si ode všeho držela mírně pobavený odstup, fotografovala židovské i ruské obyvatele vesnice v jejich typickém oblečení a pořád opakovala, že by jí to bez fotek v Praze nikdo nevěřil.

„Tohle jsou moji kamarádi, Michal a Roman,“ představila Helena kluky, kteří rozpačitě zdravili a moc nevěděli, jestli mají říct „dobrý den“ nebo „rukulíbám“.

Teta pohledem přejela jejich prosté šaty, bosé nohy a jezáté hlavy. „Těší mě, mládenci. Je to tady všechno takové... svérázné, že?“

Roman s Michalem uměli česky dobře, ale tomuhle slovu nerozuměli. Tón, jakým to Helenina teta pronesla, nasvědčoval, že pochvala to zrovna nebude. Helena pocítila stud, jaký dosud nikdy nezažila. Měla pocit, jako by jí teta otevřela oči a ona najednou uviděla, jak je tu všechno obyčejné. Jenomže jí se to takhle líbilo, tohle byl doposud celý její svět!

Když se s kluky před odjezdem rozloučila, ulevilo se jí, že s nimi o tetě nebude muset mluvit. Vždyť by ani nevěděla jak. Pustila všechno z hlavy, koneckonců ji teď čeká dobrodružství, o jakém se jí ani nesnilo.

Michal ani Roman by to nikdy neřekli nahlas, ale bez Heleny jako by svět kolem zmatněl a zeškareděl. Navíc dost často usměřňovala jejich bláznivé nápady, jako když chtěl Roman mermomocí vlézt do silážní jámy, kde ho to málem zasypalo. A kolikrát je uchránila od potrestání! Prosila za ně rodiče nebo oběti jejich žertů, ať se na ně nezlobí, a vždycky uspěla, když upřela na postiženého své velké modré oči, propůjčující jí výraz anděla...

Prázdniny pro Romana s Michalem znamenaly spoustu práce s přípravou sena a dříví na zimu a další povinnosti, kterých nikdy neubývalo, ale s Helenou se vždycky našel čas i na nějaké dobrodružství. A teď jim její smích a veselá povaha chyběly. Líbilo se jim, že obdivovala jejich šikovnost a dychtivě hltala všechny zážitky se zvířaty. Na oplátku rádi poslouchali, když vyprávěla o tom, jak pomáhá tatínkovi s léčením.

„Kočata už vyrostla,“ řekl Michal a Roman v tom slyšel: „Škoda, že tu není Helenka, aby viděla, jak se jim vede.“

„Už začínají zrát ostružiny, letos brzo,“ řekl Roman a Michal v tom slyšel: „To by se Helena divila...“

Ve vzácném volném čase tedy teď raději zkoušeli vydělávat na českých turistech, kterým nabízeli za korunu vynesení kola nahoru do kopce na poloniny. Málokterý odolal, to už musel být opravdu pořádný lakomec.

Roman si také zvykl chodit občas navštěvovat Helenina otce. Oba byli bez Heleny osamělí a Romanovi navíc chyběl jeho vlastní táta, který se domů vracel jen výjimečně. Líbilo se mu, že doktor často s úplně vážnou tváří řekne něco hrozně

vtipného a pak spokojeně pozoruje, jak si Roman utírá slzy od smíchu. Také měl rád jeho ordinaci, všechno úžasně čisté, perfektně srovnané a nablýskané, nic takového jinde nebylo k vidění. A hlavně měl pocit, že v domě Helenina otce je aspoň otisk její bytosti, čekající, až se vrátí, stejně jako on. Půjčoval si její české knihy a čichal k nim v naději, že neucítí jen vůni papíru a tiskařské černi, ale i heřmánek, jímž jí hospodyně oplachovala vlasy.

Helenin otec ho vždycky rád viděl, ti dva si rozuměli.

Michal kašlal, když mu zaskočila ostružina, ale nepřestával kašlat, ani když s tatínkem stlačovali seno do oborohu.

„Copak, vletělo ti stéblo do krku?“ dobíral si ho nejdřív tatínek, ale přestože se Michal tvářil, že o nic nejde, kašel zněl čím dál zlověstněji. Večer už nastoupila horečka a zimnice. Celá rodina byla nesvá, nikdo z nich nemocný nebýval, a už vůbec ne v létě, na nemoci nebyl čas.

„Pošleme pro doktora?“ radil se šeptem tatínek s maminkou. „Kolik si tak může účtovat?“

„Nikdy jsme doktora nevolali,“ vrtěla hlavou maminka. „Ani nevím, jestli ho takhle vůbec můžeme obtěžovat. Přišel by k nám, nebo máme my přijít za ním? Jak se to vlastně dělá?“

Michal chtěl říct, že mu nic není, ať neutrací peníze, ale kašlal tak, že nemohl promluvit. Všiml si, že se mamince třesou ruce, ale také se mu to mohlo jen zdát, protože horečka způsobovala, že viděl věci, o kterých věděl, že tam doopravdy být nemohou. Zčernalý strop se zdvíhal a klesal, neduživému telátku ležícímu v rohu světnice se prodlužovaly a zase zkracovaly rohy, i když bylo příliš malé, aby nějaké vůbec mohlo mít. Nevěřičně mrkal, překvapovalo ho to tak, že přestal kašlat a jen sípal. Mamince se roztráslly ruce ještě víc.

„Potřebuju se jenom trochu vyspat,“ chtěl říct Michal, ale místo slov mu z úst vyšlo jen nějaké divné štěkání. Co se to s ním děje? Možná se mění ve dvojdušníka, vlkodlaka?

Ale jak by se to mohlo stát? Z vlčí stopy se nenapil ani ho nic nekouslo... Je to s ním však vážné, neustále ho někdo budí, tvář má mokrou nejen od potu, ale i od svčenené vody. To se nad ním modlí jejich řeckokatolický farář a ještě ho čímsi maže. Takže je to jasné, začal se proměňovat a všichni se tomu teď snaží zabránit.

„Nemám dvě duše, jen jednu,“ vysvětluje Michal, ale nikdo ho neposlouchá, všichni pořád jen pláčou. Vorožka je tu také, ta nad ním nepláče, ale věčným hlasem říká, že má těžký zánět průdušek a potřeboval by prsa mazat psím sádlem.

„Psím sádlem ne!“ chce odporovat Michal. To by mu narostly po těle chlupy a ještě víc by se podobal vlkovi, jeho proměna by se tím spíš urychlila. Ale zase ho nikdo neposlouchá, mažou mu úzký hrudník mastnou hmotou, kterou v kameninovém hrnku přinesl Roman. Po tváři mu tečou slzy, ústa má sevřená tak, že mu z obličeje téměř zmizela. Upírá na něho oči, ve kterých je bolest úplně hmatatelná. Úpěnlivě ho pozoruje, maminka mu plačky děkuje a říká, že je to pro Michala poslední záchrana. Je poznat, že Roman se o něj velmi bojí, Michalovi se však zdá, že Roman nemá bolest jen jednu, ale dvě. Možná se také promění? Když může být Panna Marie sedmibolestná, může přece být z Romana dvojbolestník. Dvojdušník s dvojbolestníkem, bude z nich vyhlášená dvojice. Takové bláznivé myšlenky ho napadají, v hlavě se mu všechno plete, nic nedává smysl.

Potom však pomalu, den po dni, horkost odchází, hlava se mu projasňuje a vrací se mu schopnost mluvit. Nemoc ustupuje, mamince se už ruce netřesou, když mu poctivě maže prsa, dokud není kameninový hrnek prázdný. Michal se dívá, jestli mu na hrudi nevyrostly přece jenom nějaké chlupy. Teď už samozřejmě ví, že ve vlka se proměnit nemůže, to byl jen výplod horečnaté mysli, ale dospělí chlapi hrudníky zarostlé mají, někdy to tedy začít musí.

„Psí sádlo tě zachránilo,“ řekne maminka. „Vorožka měla pravdu.“

„Kde jste vzali psí sádlo?“ chce se zeptat Michal, ale slova se mu zadrhnou v krku. Vzpomene si na Romanovy oči plné bolesti a všechno mu dojde. Pomalu zavrtí hlavou.

Nikdy o tom s Romanem nepromluvili, ale když se Michal konečně uzdravil a poprvé přišel k Romanovi do chalupy, uviděl Borjův obojek ležet u boudy. Jen samotná Sarna k němu přiběhla, vrtěla ocasem a vítala ho, Borja nikde. Teď se zase třásly ruce Michalovi, nemohl se Romanovi podívat do očí, tváře mu hořely, skoro jako by se mu horečka vrátila. Co to udělal?

„Děkuji,“ chtěl říct, ale slova z něj nevyšla, ústa se mu pohybovala neslyšně. Roman to viděl, ale neřekl nic, jenom ho šťouchl do zad. Vzal obojek a odhodil ho hluboko do boudy, aby nebyl na očích. Nikdy ho už nepoužil pro jiného psa.

Pak už nikdy nic nebylo jako dřív. Romana s Michalem zasáhla blízkost smrti a vědomí oběti, kterou Roman pro svého kamaráda přinesl.

Jejich přátelství se proměnilo, dětství bylo příliš brzy u konce. Roman pořád rád poslouchal příběhy o nadpřirozených věcech, ale už si nemyslel, že jednoho dne nalezne v horách poklad nebo mu dřinu ulehčí čert vylíhnutý z kouzelného vejce. Bylo mu čím dál víc jasné, jak to na světě chodí.

Michal se sice uzdravil, ale zůstal slabý, maminka ho nepouštěla k těžké dřině a v rodině se začalo mluvit o tom, co z něj bude. Styděl se, že přiděluje rodičům starosti, jako by nestačilo, že je zatížený nesplatitelným dluhem u kamaráda. Umínal si, že se o to víc bude učit, ale tušil, že tohle předsevzetí bude pořádně těžké splnit.

Na první školní den byla Helena zpět, přijela svěřená na cestu do péče nového pana učitele a jeho rodiny. Vypadala jinak, vlasy měla zkrácené módním způsobem pod uši.